

Анатолій В. ФУРМАН

ОАЗИ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНІ ТА ОСОБИСТІТЬ ЗІГМУНДА ФРОЙДА

Anantoliy V. FURMAN
**OASES OF PSYCHOANALYTIC DISCOURSE IN UKRAINE
AND SIGMUND FREUD'S PERSONALITY**

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2024.01.110>

УДК: 159.964

ВСТУП

Актуальність проблемної теми дослідження. Постать Зигмунда Фрейда є однією із найбільш знакових і доленосних для культурного поступу людства не тільки для першої половини ХХ століття, а й ще більшою мірою для його новітньої історії й особливо для глобалізованого цивілізаційного повсякдення. Річ у тім, що створена цим достойником світового духу *онтологічна картина психічної реальності людини*, поєднуючи сфери свідомого і несвідомого, прояви феноменального та ноуменального, джерела інстинктивного і культурного, потяги життєствердного та смертоносного, випередила свій історичний час і нині, як не парадоксально, має ще більшу психосоціальну вагомість, ніж століття тому, коли **психоналіз** був екстраординарною, теоретично промисленою і досвідно підтвердженою, терапевтичною практикою лікування неврозів. І це спричинено, з одного боку, невгамовною і часто фатальною силою *біопсихічної* (інстинктивної, підсвідомої) *енергії* у внутрішньому світі особи, що породжує агресію, жорстокість, некрофілію, війни і злочини проти людяності (що, до слова, сьогодні яскраво демонструє варварська війна московії в Україні), з іншого – тотальним упроблемненням людського життя із приходом епохи глобалізації (головно із процесом формування єдиного планетарного мегасуспільства) та при-

марою світової ядерної катастрофи, що виснажують *конструктивні психодуховні ресурси* як окремої особистості, так і цілі соціальні прошарки населення й аж усунує економічно відсталі народи.

Отож, за 128 років розвитку тепер уже *класичного психоаналізу* (нагадаємо, що Фрейд уперше вжив термін «психоаналіз» у статті 1896 року) з аргументованою повнотою можна сказати, що сподівання фундатора цієї й донині чи найвпливовішої для світорозуміння течії розвитку соціогуманітарних наук справдилося: і справді, він «відкрив дорогу важливому прогресу нашого пізнання», тобто своїм екзистенційно відданим дослідницькій справі **способом** життя виразно продемонстрував науково викінчене добування істини про *психічний світ* людини у її кватерному поняттєво-категорійному оприявленні: **свідоме – підсвідоме – несвідоме – надсвідоме**. Причому Фрейд, оригінально і водночас скрупульозно у змістовивши ці терміни, окреслив **топіку** цього, вповні незглибимого і вершинно неосяжного, світу та визначив координати і вектори його розсекречувального (символіко-комунікаційного, мовленнєво-сміслового, наративно-подієвого, інтерпретаційно-досвідного) пізнання. Про непересічну світоглядну та культурну значущість продуктів наукової творчості цього велета канонічної думки переконливо засвідчує бодай такий факт: якщо, скажімо, здійснити хвилиний поклик кирилицею в Google на прізвище

Фройд, то отримаємо більше 40 тисяч послань на його праці. Тому ця – самобутня, креативна, суперечлива, відповідально правдива – **особистість** була, є й очевидно залишиться великим дослідницьким полігоном як унікальний психодуховний феномен у тому розумінні, що чомусь саме вона, а не будь-хто інший, зуміла, будучи відпочатково лікарем-психіатром і своїми ідеями й твердженнями мужньо опонуючи фактично всьому олюдненому світу, створити на віки не лише досі невідому теоретико-прикладну систему небувалого людинознавчого гатунку, а й *витоки нової філософії* і світоглядного осягнення людини, передусім її еволюційної природи, земного призначення, принципів психічного оздоровлення.

Стан україномовних видань із класичного психоаналізу. Оскільки психологи, гуманітарії, освітяни і соціальні працівники із отриманням державної незалежності України (1991) не одержали належної, передовсім просвітницької, практично дієвої і соціально корисної, допомоги від академічної психології, то закономірно, що із відлигою лібералізації і демократизації суспільного життя стали все більше цікавитися психоаналізом Фройда, який наснажував на глибоке й достеменне розуміння людини у єдності її біологічних джерел, несвідомих психічних енергій, свідомісних поведінкових регуляторів та соціокультурних важелів. І це модерне замовлення на оновлену, більш реалістичну та життєво продуктивну, психологію було прийняте новітньою генерацією науковців. Так, у 1990 році в журналі «Радянська школа» побачили світ уперше перекладені на українську мову засадничі наукові праці Зигмунда Фройда «Три нариси з теорії сексуальності» (№2, с. 37-41; №3, с. 49-57; №4, с. 53-62; №5, с. 50-59; №6, с. 42-52; №7, с. 39-46), «Про особливий тип «вибору об'єкта» в чоловіків» (№9, с.38-41) і «Про пониження сексуального об'єкта чоловіками» (№10, с. 46-51), а в 1991 – 1992 – відомі лекції Анни Фройд (1895-1982) «Вступ до техніки дитячого психоаналізу» (№6, с. 43-47; №7, с. 42-46; №11, с. 22-26; №1, с. 90-95). Всі ці праці перекладені з німецької мови та супроводжені детальними коментарями Юрієм Кузнецовим, Анатолієм В. Фурманом, Олександром Івановим. Крім того, через 17 років журнал «Психологія і суспільство» в новій редакції акад. Ю. Кузнецова і проф. А.В. Фурмана надрукував ці два про-

грамних твори Анни Фройд [22] і Зигмунда Фройда [23], які є у вільному доступі для широкого кола читачів.

Відродно констатувати, що за останню чверть століття побачили світ україномовні переклади основних праць З. Фройда: «Поет і фантазування» (1996), «Вступ до психоаналізу» (1998, 2015), «По той бік принципу задоволення» (2019), Невдоволення культурою. Про психоаналіз. Психоаналітичні етюди. Психологія має та аналіз людського «Я»» (2022), «Глумачення снів» (2023), «Тотем і табу» (2023), «Історія хвороб: Дора. Шребер. Чоловік-щур» (2023) та ін. Вочевидь твори фундатора психоаналізу з істотним історичним запізненням повертаються як до українських інтелектуалів, так і до широкої вітчизняної аудиторії небайдужих читачів.

Ідея, мета, об'єкт і предмет історико-психологічного дослідження. Більш-менш адекватне, себто істинне, пізнання феноменологічно не проявлених тенденцій та змістовлень психічного життя людини, як сьогодні очевидно для професійних дослідників, головним чином залежить від правильно підбраного *методологічного інструментарію* (принципи, підходи, парадигматика, планкарти тощо). Причому тут існує пряма залежність між об'єктом вивчення і дослідницькою методологією за **критерієм** обопільної складності: важкий для пізнання й непіддатливий для розуміння об'єкт може бути розкритий у своїх суті, структурі, змістовому наповненні, деталях та ознаках тільки відповідними його природі чи буттєвості, надскладними та системно організованими, *методологічними засобами*.

Сказане повною мірою стосується *психодуховного світу особи* як безмірно надскладного – людиновимірного, свідомісного, саморозвиткового – об'єкта вивчення, відповідне пізнання якого можливе тільки за однієї фундаментальної умови, а саме коли дослідник виходить на вчинково-канонічні вершини *методології постнекласичної науки*, тобто коли він не редукує використовуваний інструментарій власного рефлексивного методологування ні до інтелектуальних засобів уніфікованого дослідження простих ізольованих об'єктів (за класичного ідеалу раціональності), ані до стратегій та ресурсів системного і діяльнісного підходів до пізнання складних самоорганізованих об'єктів (за некласичного типу раціональності). Іншими словами, мовиться про

новітню методологічну оптику в нашій творчості як надрефлексивне і метасистемне конструювання точного та найдієвішого інструменту мислевчинення, що являє собою складний багатомодульний комплекс лінз-засобів програмування, організації, проведення та рефлексування мультидисциплінарного дослідження постнекласичних стилю, способу і рівня компетентного здійснення (див. [26]). До того ж тут примітно те, що **о с о б и с т і с т ь** дослідника і його миследіяльність входять до метасистеми надскладного об'єкта пізнання/творення як окремих саморозвитковий (мультисистемний) блок-чинник, що конструє із себе і через себе складномодульні (структурно-функціональні) самопланні процеси, котрими переповнені і цей людиновимірний об'єкт, і сама натхненна творча особистість. Звідси, по суті, й мисленнево викристалізовується основний **з а д у м** цього дослідження.

Авторська ідея пошуку полягає в упроренні взаємозалежностей, з одного боку, між змінною ситуаційною екзистенцією переживань, роздумів та інсайтів Зигмунда Фрейда і психозмістовим наповненням учинків пізнання в органічному переплетенні його життєвого і творчого шляхів як непересічної особистості, з іншого – між його багатим ментально-свідомісним досвідом професійно здійснюваного пошуку в царині психіатрії, психології, соціології, культурології і численними, глибоко персоніфікованими й навіть самісно інтимними, відкриттями у створенні свого дітища – **п с и х о а н а л і з у**, причому спочатку як *методу лікування* неврозів та психічних розладів, потім як *оригінальної теорії* структури особи та її характеру, далі як критичного *методологічного підходу* до стану і здобутків європейської цивілізації й, нарешті, як окремішньої *філософії* і своєрідного *світогляду*. І саме ця, вищою мірою особистісного рівня, *суб'єктивність*, як не парадоксально, дала змогу отримати *раціональне знання* щодо достеменності різноінстанційного психічного життя людини цілком надійне й еталонне за критеріями його науково-природничої об'єктивності.

Мета історико-психологічного пошуку: обґрунтування діалектичного взаємодоповнення суб'єктно-особистісного чинника як рушія творчої вчинкової активності дослідника і науково-предметного змісту вивчення ним надскладного (людиновимірного) об'єкта пізнання/конструювання, що становить інтегральну системотвірну умову добування найбільш достовірного на сьогодні *раціогуманітарного знання*, а саме того, котре відкрите з допомогою принципів, канонів і нормативів постнекласичної наукової раціональності.

Об'єктом вивчення є особистісно центрований *психоаналітичний дискурс* у його класичному варіанті (за дослідницькою парадигмою Зигмунда Фрейда) в сучасних українських оазах-локальностях чистого теоретизування й відповідального мислевчинення вітчизняних науковців і мислителів.

Предмет дослідження становить *особистісний чинник-рушій* у його аналітичній розгортці подій, ситуацій, деталей і подробиць та у сув'язі взаємоспричинювальних переплетень мислевчинкових актів-подій життєвого і творчого шляхів першовідкривачів фундаментальної наукової істини й, зокрема, Зигмунда Фрейда як засновника й донині однієї з найвпливовіших філософсько-психологічних систем ХХ століття – *психоаналізу*, і застосування ним створеного **методу** до рефлексивної реконструкції його натхненної самобутньої особистості.

Методологічна оптика дослідження. Відповідно до ідеї, мети, об'єкта і предмета дослідження на мислеінструментальних засадах нещодавніх авторських студій (див. детально [24; 25]) створена адаптована до нових епістемологічних реалій *конструкція методологічної оптики*, що реалізує вимоги принципів і чітко унормовані правила канону постнекласичного типу раціональності та охоплює у вигляді п'ятимодульного набору лінз-засобів рефлексивного мислевчинення від найскладніших до найпростіших такі **рівні** або **пояси:**

універсальний – *вітакультурна методологія* як канонічна форма методології загалом, філософської методології особливо і наукової методології зокрема та її новітні інтелектуальні ресурси і засоби спроможності (головно форми, методи, знаряддя та інструменти рефлексивної миследіяльності) [2; 17; 25], що уможливають глибинно-вершинне пізнання найдріб'язковіших ознак та особливостей індивідуального світу **Я** людини як особистості;

загальний – *сфера професійного методологування*, ідея, зміст, форми, засоби та інструменти якої дають змогу організувати і безпосередньо здійснити практику-свободу світу методології в будь-якому напрямку творення культурно значущого епістемологічного

продукту, в тому числі й у зіставленні психоаналітичних дискурсів класично вособистісного (першоджерельного) інваріанту і сучасного (переважно чвертьстолітнього), україно-творчого за ментальним і психокультурним наповненням та постнекласично зорієнтованого за типом наукової раціональності;

особливий – предмет і принципи історико-психологічного дослідження, що узасаднені на вчинковому і канонічному підходах та обґрунтовані у творчому доробку видатного українського мислителя-психолога В.А. Роменця під час логіко-методологічної реконструкції ним історії всесвітньої психології як узаємодоповнювального перебігу еволюції, розвитку, формування та ущільнення суперечливої системи психологічних знань від найдавніших часів до кінця ХХ століття, а також прийняті як керівництво до мислення в осягненні психічного життя людини як суб'єктивної, свідомо-несвідомої, дійсності від його базових психоаналітичних інтерпретацій до новітніх, постнекласичних і метамодерністських, визначень;

одиничний – методологічна процедура деталювання як рефлексивно досконала мислевчинкова дія, що спрямована на докладне, в усіх характеристиках, ознаках, подробицях і нюансах, з'ясування того, що реально відбувається як мікросоціальна чи суто особистісна подія життєвого шляху людини (А.В. Фурман, Я.О. Дикий [6]), а коли мовиться про талановитого вченого, то ще й екзистенційна мозаїка його психодуховного образу істотно ускладнюється тим, що плин повсякденної події іманентно переповнюють численні переливи, риси та відтінки персонально значущого і самісно унікального творчого шляху;

конкретний – квінтетна і кватерна мислєсхеми, а саме п'яти оаз-локальностей сучасного психоаналітичного дискурсу в Україні, кожна з яких характеризується як певною фундаментальністю, так і більшою чи меншою евристичністю у проєкції на світові тенденції розвитку сучасних психології, психофілософії, методології і чотирьох епістемологічних вимірів існування психоаналізу З. Фрейда (як методу лікування неврозів, теорії характеру і структури особи, методологічної критики західної цивілізації, філософського вчення і самобутнього світогляду), що утверджують наявність відповідних напрямів його буттєвого уреальнення у сфері інтелектуальної соціогуманітаристики.

Виклад основного матеріалу дослідження

1. ОАЗИ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХНЬОГО МАЙБУТНЬОГО

Оаза в нашому розумінні – це місце або локалізований часопростір (локальність) напружено вчинкового і самісно відповідального **екзистенціовання** натхненних на ковітально організовану творчість і рефлексивну мислєдіяльність особистостей, причому не тільки окремого об'єктно-предметного спрямування і парадигмально-дослідницького узмістовлення, а й застосування певної методологічної оптики (переважно некласичної або постнекласичної) й авторської системи поняттєво-категорійних засобів.

Оглядовий аналіз реальних здобутків у царині розвиткового наступництва в справі утвердження психоаналізу показав, що серед когорти українських достойників, котрі суттєво збагатили чи продовжують змістовно розширювати й постмодерно оновлювати багатовекторний психоаналітичний дискурс, сьогодні існує щонайменше **п'ять інтелектоємних оаз**, у яких джерелить свіжа психософійна думка творчого вчинення.

Перша джерельна оаза – це українська школа клінічної психотерапії і гіпнотерапії в Австралії, засновником та очільником якої упродовж півстоліття був українець за походженням і за духом, як пише І.Д. Пасічник [3, с. 11], виходець із Тернопілля, **Євген Глива** (1925 – 2017), а нині його наступники (до прикладу, Лінда Долан [34]). Цей український патріот-велет, маючи не менш складну і драматичну долю й усесвітньо визнані наукові звершення, ніж відомий австрійський психіатр і лікар-психотерапевт Віктор Франкл (1905 – 1997), створив уповні ментально оригінальний, особистісно зорієнтований і гіпнотично підсилений напрям психотерапії, яка не тільки системно надає допомогу клієнту в розв'язанні власних емоційних проблем і життєвих колізій, а й стимулює розвиток його здатності самопізнання і самореалізації, підвищує компетентність у міжособистісних стосунках, інтенсифікує психодуховне зростання, спираючись на українську традицію сприймання, поцінування і вибору людських вартостей, висвітлену у творчості національного генія Григорія Сковороди (1722 – 1794). І це повновагомо унаоч-

нують дві фундаментальні праці Є. Гливи, перекладені українською мовою: монографія «Принципи психотерапії та гіпнотерапії» (1998 [5]) і навчальний посібник еталонного академічного змісту «Вступ до психотерапії» (2004 [3]), а також кілька статей, надрукованих у ж. «Психологія і суспільство» [1; 4].

Щонайперше заслуговує на увагу вітчизняних теоретиків і практиків психології *самобутній методологічний підхід* Євгена Леонідовича, за якого долається позиція атомізму, тобто уможливується вихід психотерапевта за аналітичні межі одиничної життєвої події клієнта, й натомість пропонується не схожий на інші двоаспектний погляд на душевно травмовану особистість, коли та розкривається як надскладна, полідинамічна саморозвиткова система у взаємопроникненні, з одного боку, її фізичних і психічних властивостей, моральних на самісно-екзистенційних рис, з іншого – наявного природного середовища та соціального докільля. При цьому автор детально і скрупульозно висвітлює психологічний зміст та особливості впливів зовнішніх і внутрішніх травм на людину, де останні живляться душевно-духовною енергетикою життєвих ідеалів і високих цінностей у прагненнях-намаганнях їх досягнути чи обстояти. У цьому разі мовиться про духовне порушення людської цілісності, спричинене або зовні (зі сторони оточення), або внутрішньо (із підвалин індивідуального світу Я). Звідси, власне, постають *дві різні психотерапевтичні стратегії* із їх відмінними наборами інваріантних технік: зовнішньо викликані духовні травми можуть бути зліквідовані шляхом обставин стресогенного докільля, себто усуненням надмірного тиску фізичних, матеріальних, соціальних, оргдіяльнісних чи інших факторів, тоді як будь-яка, підсвідомісно закорінена, внутрішня травма, будучи набагато складніша длявилікування, вимагає тривалих компетентнісних зусиль для з'ясування істинної генези цієї затаємненої для свідомості травми, виявлення її причин і чинників утворення й у підсумку для застосування найбільш адекватної психоаналітичної техніки роботи із пацієнтом. У ситуації неуспішних дій психотерапевта духовне порушення особи залишається як внутрішня травма, що здебільшого узасаднена в несвідомому й неабияк загрожує її психічному здоров'ю. Водночас руйнівна дія цієї травми послаблюється, коли вона усвідомлюється самозраненою особистістю, стає добре знаною у своєму під-

ступно дестабілізуючому впливі на її актуальний психодуховний стан. Окрім того, за умов доповнення психоаналітичного методу гіпноаналітичною технікою, як переконливо доводить авторський досвід проф. Гливи, їх поєднання дає більш ефективні результати лікування, передусім завдяки кращому психотерапевтичному керуванню аналітиком самим процесом самоздолання пацієнтом власної внутрішньої травми.

Д р у г а прозора оаза – наукова школа академіка НАПН України, проф. **Тамари Яценко** (нар. 1944), що упродовж 35 років освоює оновлений підхід як відносно філософсько-психологічних засад пізнання людської психіки у її цілісності та єдності сфер свідомого і несвідомого й розробки адекватних способів і технік інтерпретації органічного взаємозв'язку цих сфер, так і стосовно форм і методик пралогічного практикування в напрямку системного здійснення глибинно-корекційних і суто терапевтичних впливів на психодушевний стан особи, насамперед шляхом організованого процесу діалогу-психоаналітичної взаємодії психолога з респондентом у групах *активного соціально-психологічного пізнання* (АСПП) і під час її стенографування. При цьому загальною передумовою успішної реалізації вказаної групової роботи є перебіг активів упредметнення учасниками власної психіки із наступним її аналізом у ході міжособистісного діалогу із періодичними зупинками, проміжками та інтерпретаційними узагальненнями. Так, психолог, пізнаючи різними свідомісними каналами внутрішні детермінанти поведінки суб'єкта (скажімо, через об'єктивування процесу малюнкової самопрезентації, індивідуальну неповторність архетипної символіки, розпізнання неявного функціонального поля пралогічного мислення й відтак пралогічних параметрів психіки особи в опосередкованому поєднанні з логічним мисленням та ін.), виявляє неконтрольовані психікою відступи від реальності Я суб'єкта, що достовірно сигналізують про його задоволені особистісні проблеми (див. [30-33]).

Показово, що у групах АСПП створюється *особлива мислекомунікаційна аура* виняткового психозмістового наповнення: для кожного учасника стає доступною і паритетною можливість брати участь в опрацюванні результатів власних самопрезентацій, що сприяє об'єктивуванню деструкцій психіки, які сигналізують про його задоволені персональні проблеми (головно віддалення від реальності заради інтересів і забаганок ідеалізованого Я).

У підсумку оргдіяльнісного забезпечення всіх цих умов і засобів ковітальної психоаналітики досягається розширення і поглиблення самоусвідомлювального потенціалу конкретних самобутніх учасників, яке більшою чи меншою мірою знівельовує деструкції їхньої психіки, що породжені внутрішньо викоріненою персональною суперечністю або проблемою, яка із плином часу піддається глибинному упредметненому пізнанню (до прикладу, на доступному спостереженню малюнковому матеріалі), що врешті-решт й зумовлює особистісне розгортання *самокорекції*. Тривала психоекзистенція останньої активізує в особи респондента задіяння інстинктивного механізму самозбереження завдяки посиленню раціональності логічного мислення, що вкрай важливо для становлення професійної компетентності майбутнього психолога. Фактично школа акад. Т.С. Яценко відкриває і впроваджує у життя інваріантну, досить системну і продуктивну, психоаналітичну технологію корекції та лікування психодуховного стану внутрішньо травмованої особи. Тим більше, що серед її різноякісних теоретичних і прикладних здобутків по-новому висвітлено низку феноменів і фактів: психічного в закономірній єдності статичності й динаміки; перспектив пізнання психічного з опорою на спонтанну активність респондента (не покладаючись на «техніки»); презентації нового підходу до розуміння єдності теорії та практики у розв'язанні проблем латентного перекодування психіки в процесі візуалізованої самопрезентації суб'єкта та передумов ефективності її процесно-діалогічної експлікації; психічного захисту як дисфункціонального і водночас як системного утворення, що підлягає психокорекції, а також щодо осмислення біполярних феноменів – інтеграційних і дезінтеграційних ефектів, котрі є наслідком вактуальнення суб'єктивних процесів розвивального функціонування психіки на хибних засадах, спричинених системною дією психічних захистів суб'єкта життєреалізування.

Окрім того, лідером та учнями першого кола наукової школи акад. Тамари Яценко нещодавно проблема прагматичності глибинно-корекційного пізнання розглянута в контексті холистичного підходу до розуміння людської психіки. Однозначно доведено, що функціональне поле прагматичності мислення окремого суб'єкта істотно впливає на організацію роботи груп АСПП, де, поза тим, серед ключових принципів спільної діяльності є низка перед-

умов безконфліктних стосунків між її учасниками, плетиво їх індивідуальних візуалізованих самопрезентацій, безперервна діалогічна взаємодія всіх присутніх, обопільне проникнення, з одного боку, позитивної дезінтеграції психіки суб'єкта, з іншого – вторинної інтеграції на більш високому рівні її розвивального функціонування [30]. У такий спосіб доведено, що робота зазначених груп аргументує можливість опосередкованого неявного поєднання логічного мислення з прагматичним, де характеристики останнього нейтральні до суперечностей і сутнісно визначають імпліцитний порядок. Причому органічний зв'язок прагматичного мислення та архаїчної заданості імпліцитного порядку психіки висвітлено у суперечливій сутності його складових, що підвладні відомому закону співпричетності. У будь-якому разі чітко аргументовано, що засадничі проблеми глибинного пізнання психіки передбачають урахування мотиваційного потенціалу архаїзмів, передусім позадосвідних утворень у їхній інтегрованості з індивідуалізованими характеристиками окремої особи, котра стала на шлях глибинного самопізнання, усвідомлено використовуючи при цьому допоміжні упредметнені засоби власного поступу до неявної істини та посилюючи його об'єктивність і вичерпність.

Все зазначене розлого й аргументовано підтверджують не лише численні монографії і посібники названої очільниці української психоаналітичної школи, а й великий масив публікацій представників школи в журналі «Психологія і суспільство»: починаючи із 2001 року й донині, надруковано 27 ґрунтовних статей і брошур (2001. №1. С. 164-173; 2004. №4. С. 37-59; 2005. №3. С. 53-58, №4. С. 131-135; 2008. №1. С. 88-92, №2. С. 139-188; 2009. №2. С. 165-170; 2012. №3. С. 63-77; 2013. №1. С. 75-85; 2014. №2. С. 6-22; 2017. №4. С. 109-126; 2019. №3-4. С. 106-117; 2020. №4. С. 54-69; 2022. №2. С. 113-134). Отож у вітчизняних гуманітаріїв і психологів-практиків існує реальна можливість дієво опанувати цими вагомими здобутками.

Т р е т ь я конст рук тивна оаза, що як ідея у другій половині ХХ століття обґрунтована відомим німецьким психологом Філіпом Лершем (1898 – 1972, див. [13; 14]) й концептуально збагачена його учнем, північноамериканським психологом українського походження Романом Трачем (1927 – 2024 [18-20]). Методологічним засновком фундаментального теоретизування обох дослідників є філософ-

сько-феноменологічне тлумачення психологічного знання не з огляду на певну, заздалегідь прийнятну чи вироблену, ідею людини й відповідно базову категорію побудови психології (до прикладу, «свідомість», «рефлекс», «несвідоме», «поведінка», «психіка», «переживання», «діяльність»), а з допомогою найбільш ретельного аналізу і ґрунтовного осмислення фактів-подій душевного життя створити цілісну картину сутності людини, щонайперше те в ній, що внутрішньо відбувається у глибинах душевного переживання і що стимулюється та оприявнюється виходами назовні через ситуаційний плин її актуальних зустрічей із зовнішнім світом. Так, власне, у філо- та онтогенезі не тільки еволюціонує й утверджується окремишня душевна дійсність особи (почуття і настрої, хвилювання і пристрасті, імпульси і прагнення, уявлення і думка, рішення і вчинкові дії), що безперервно пронизує ко-вітальність з іншими людьми, котра не менш реальна, ніж навколишній фізичний світ, а й постає психологія як людинознавча наука у її надзавданні достеменно пізнати різноманітні форми душевної ось-буттєвості людини та інтуїтивно осягнути й описати їх у кожного із нас самих і в інших через самісні і спільні емоції, висловлювання, поведінку, діяння, вчинки. В одній із нещодавніх публікацій Р. Трач висвітлює історичний шлях становлення психоаналізу Зигмунда Фрейда як окремої, біологічно зумовленої, природничо цетрованої та культурно впливової, течії психологічної науки ХХ століття і вказує на спонукальний вплив концептів і тематизмів Б. Паскаля, Ф. Ніцше й особливо Ж. Шарко на це становлення спочатку як ідеї і дослідницької програми, далі як теорії й оригінального способу психотерапевтичного практикування. Воднораз він підкреслює виняткове значення творчої співпраці Фрейда із старшим за віком колегою Йозефом Броєром (1842 – 1925), плідність якої підтверджує спільно видана у 1895 році книга «Дослідження істерії». Саме вона започатковує розлогий психоаналітичний дискурс. Дослідник цілком слушно зауважує, що ідея та концепція витіснення стали центральним ядром фрейдистської психології та уможливили розуміння як окремих витворів белетристики, так і класичних художніх творів [20].

Ч е т в е р т а ментально чиста оаза становить евристичний проєкт психоаналітичної інтерпретації текстів літератури

із задіянням досліджень з когнітивної поетики у досвіді надзвичайно ґрунтовної і плідної рефлексивної мислєдіяльності доктора філол. наук, акад. НАПН України **Юрія Кузнецова** (нар. 1947) у єдності з його авторською методологічною концепцією органічного взаємозв'язку психоаналізу і лінгвістики, осереддя якої становить *концепт людської душі*, що уможливлює поглиблене і смислорозлоге розуміння внутрішнього світу як творців художнього слова, так і героїв їхніх літературних творів (див. [8-12]). Стосовно першого – проєктно-герменевтичного – аспекту творчого шляху Юрія Борисовича як універсально яскравого мислителя, то він узасаднюється на фундаментально сконструйованій ним **теорії** художньої деталі як системоутворювального явища будь-якої мислительної творчості, починаючи від наукової, раціонально зорієнтованої й завершуючи поетичною, спонтанно екзистенційною. Знаково те, що він, надрефлексивно вивчаючи траєкторію дослідницького шляху пізнання художньої деталі, повно здійснює пояснювальний потенціал таких тематизмів, як: а) місце і роль аналітичного деталювання у розвитку літератури, б) деталь художнього твору як предмет вивчення, в) типологія художніх деталей, г) рівні та особливості їх функціонування у сприйнятті твору читачем, д) художня деталь як засіб образного освоєння дійсності у творчості Михайла Коцюбинського, е) значення деталі у розкритті психологічних особливостей характеру героїв; є) композиційна функція художніх деталей та ін. Є підстави аргументувати виправданість виокремлення епічного осереддя авторського методологування – ментально канонічної новелістики талановитого майстра українського слова *Михайла Михайловича Коцюбинського* (1864 – 1913) й у її контексті висвітлити еволюцію деталі у його творчості як засобу художнього узагальнення. І цьому, як слушно й переконливо стверджує автор, є кілька причин: по-перше, особливою увагою письменника до внутрішнього світу людини, до найтонших порухів її душі; по-друге, постійним пошуком адекватних художніх форм (образів, метафор, деталей, подробиць) і, по-третє, особливістю його творчої манери, котра домагається особливого стильового згармонювання ідеї і змістового ландшафту твору, наступності його художніх форм і засобів оприявнення життєвих переживань і душевних станів літературних героїв. Саме ретельне вивчення новел М. Коцюбинського дає цілісне

уявлення як про сутнісну мозаїку художнього деталювання, так і про своєрідність майстерності зображення мистецького консонансу деталей у його самобутній творчості в цілому.

У цьому тематичному контексті, що вповні інтерференційний психоаналітичний проблематиці психічного життя людини, вкажемо на два новаційних прориви щодо раціогуманістичного розуміння деталювання і виняткової вагомості як художньої деталі в поезії та прозі, так і *психологічної деталі* в сучасному соціогуманітарному дискурсі. Передовсім це **теорія** художньої деталі акад. Юрія Кузнецова, яка логічно закріплює за деталлю роль особливо значущого художнього мікрообразу як самодостатнього структурного компоненту твору, що доносить безпосередні і приховані ідеї та зміслові згустки й зорганізовує його значеннево-смісловий простір як більшу чи меншу за предметним полем мистецько-естетичну цілісність. Яскравим підтвердженням істинності цієї теорії є щонайменше дві розвідки, здійснені за нашої участі: перша (спільно з А.А. Фурманом) обґрунтовує історичний факт, що творчість національного генія Тараса Шевченка (1814 – 1861) зреалізовує в окультурене життя *«художнє деталювання як універсальний методичний прийом творення віршованих текстів»* (до прикладу, відомий вірш «Садок вишневий коло хати...»), де провідник української нації «не просто вдається до деталей-подробниць, а, утверджуючи в новочасній вітчизняній літературі теперішній мистецький тип, домагається того, що художня деталь як витончений пристрасною думкою мікрообраз функціонує на рівні з інакомовленням...» [28, с. 125]; друга (у співавторстві з О.Є. Фурман) проливає світло істини на Т.Г. Шевченка не тільки як на сильну особистість, талановитого художника, народного поета, мислителя і провидця нації, а й як на виразника психокультурного коду незалежності українського духу й еталонного символу України; при цьому його драматичний життєвий шлях, охоплюючи суперечливе «внутрішнє суголосся мистецької творчості та поетичної екзистенції, переповнених художніми образами і деталями, смисловими подробницями і штрихами», уможливив почуттєво-концептне виплекання синтетичного образу музи-долі як живого осереддя автопоезису, навколо якого енергетично вібрують усі інші думки, мрії, переживання, смислообрази і сенсотворіння [29].

Воднораз, відштовхуючись від вище вказаного, неочіненно і те, що Ю.Б. Кузнецов ар-

гументує своїми дослідженнями *методологічну продуктивність психоаналізу* в літературознавстві. Зокрема, він висновує, що завдяки психологічному підходу вдалося дослідити такі явища внутрішнього життя, про які раніше не було мови, скажімо, при вивченні М. Коцюбинського (ескапізм, «помилка за Фройдом», перенесення, соціофобія, катарсис і таке інше)» [11, с. 111]. Відтак саме цей складний інструмент, а саме компетентне застосування психоаналізу як гносеологічного методу до вивчення ментально рідної літератури, в майбутньому дасть змогу відкривати чи перевідкривати в ній усе нові і нові смисли та удетальнення, попри те, що ця наскрізна повчальна література була неодноразово промислена й проінтерпретована багатьма дослідниками, і ще більше перечитана масовим читачем. До слова, Юрій Борисович на прикладі головної героїні етюду «Лялечка» М.М. Коцюбинського детально охарактеризував ситуаційну динаміку тривожно-психічних розладів учительки Раїси Левицької у стосунках з о. Василем. Встановлено, що текст цього твору має багато смислових нашарувань, які приховані за майже кожним словом, словосполученням, реченням, де героїня підсвідомо рухається від ескапізму, соціофобії до витіснення, перенесення і катарсису. В такий спосіб інструментально налаштованої дослідницької свідомості виявляються як раніше не проявлені художні деталі і подробности визнаних літературних творів, так і нові сенсосміслові горизонти їх суб'єктно-розвиткового функціонування у психодуховному світі того, хто вдумливо читає, вивчає, інтерпретує, рефлексує.

Окрім того, цим талановитим автором нещодавно (2018, 2020) реалізований пілотний проект психоаналітичної інтерпретації текстів української літератури із задіянням поняттєво-пояснювальних засобів *когнітивної поетики* [10]. Яскравим підтвердженням є введене ним у сучасний інтелектуальний дискурс поняття *«художній психоаналіз»*, зміст якого корелює із логіко-значенневим наповненням усталеного терміна «класичний психоаналіз». При цьому достеменно доведено збагачувальний взаємовплив психоаналітичних епістемологічних ресурсів і когнітивних інструментів (психологічних, лінгвістичних, культурологічних) в осмисленій єдності з іншими традиційними та інноваційними способами розуміння чи/і рефлексивного опрацювання художніх творів. Ось чому закономірно, що недавня монографія цього українського достойника побачила світ

під назвою «Від художнього психологізму до художнього психоаналізу» (див. [8]), проливаючи сяйво істини на психодуховні закутки людського, феноменально не проявленого, проактивно дійсного, життя-екзистенціювання у його розлогих, але тонких пограничних регістрах, тональностях, відтінках завжди напружено розв'язкового співвідношення свідомого і несвідомого, соціального й архетипного, логічного й пралогічного, рефлексивного і підсвідомого.

П'ят а евристична оаза – науково сконструйований і цілеспрямовано створений в останню чверть століття групою висококомпетентних фахівців Львівського обласного клінічного психоневрологічного диспансеру (проф. О. Фільц, доц. Ю. Мединська, Ю. Прохасько, О. Березюк та ін.), мистецьки наповнений і соціально комфортний, чітко структурований і процесно деталізований, *психотерапевтичний простір*, у якому «особи з досвідом переживання важкої психічної травми мають змогу опрацювати власні травматичні пережиття та зцілити душевні рани» [21]. Сьогодні ця група реалізує авторський психотерапевтично-реабілітаційний **проект** під назвою «Львівський психоаналітичний інститут ментального здоров'я» (див. проміжний звіт його виконання учасниками у цьому номері журналу).

Неформальний лідером психоаналітичного крила зазначеної творчої команди фахівців є к. психол. н., доцент **Юлія Ярославівна Мединська**, що наочно підтверджують не тільки кількісно значні наукові праці та її систематичні виступи на фахових конференціях і семінарах, а й фундаментальні монографічні твори 2006 і 2012 років (із якими радимо читачам детально ознайомитися) та лекції і майстер-класи, рясно унааявлені в україномовному контенті соцмереж. Зі стороннього погляду, маю підстави констатувати, що ця тенденція жінка за чверть століття шляхетно вимайструвала свій *самобутній творчий шлях*: від навчання в аспірантурі Тернопільського національного економічного університету (2001 – 2004), успішного захисту кандидатської дисертації (2005) до вельми тривалої і винятково продуктивної роботи психологом у відомому психоневрологічному диспансері (з 2004), викладача і доцента Українського католицького університету (з 2010), засновниці та директора ГО «Львівський психоаналітичний інститут ментального здоров'я» (з 2019). Не випадково, що колеги, вітаючи Юлію Яросла-

вівну із Днем народження, називають її чудовою натхненною особистістю і пишуть: Ви – «наша Голова і Руки, наш вічний Двигун!». Від себе як наукового керівника дисертаційної роботи та автора передмови до першої монографії додамо, що Юлія Мединська, маючи винятково високий інтелектуальний потенціал і значні самоактуалізаційні ресурси, поєднує в одній непересічній особі не тільки теоретика і практика, а ще й компетентного методолога і відмінного, різностороннього психотехніка.

2. ЕВРИСТИЧНІ ВИМІРИ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЮЛІЇ МЕДИНСЬКОЇ

Наукова новизна монографії Ю.Я. Мединської «Фемінні архетипи українського етносу» [16] і сьогодні, через вісімнадцять років після її виходу у світ, головним чином полягає в істотному збагаченні, здавалося б, доведеного теоретичного світу класичного психоаналізу й особливо аналітичної психології. Зокрема, мовиться про такі **епістемологічні прориви**:

1) про засадничу **і д е ю** стосовно здолаття низки більш-менш очевидних вад українського етносу (заздрість, неконструктивний індивідуалізм, пасивність, не виправдана жертвність, меншовартісна провінційність й навіть ексекутивна колоніальність [27]) через канали ґрунтовної діагностики, критичної рефлексії та глибинно-вершинного розуміння істинних причин недорозвитку поведінкових і пізнавальних патернів (головно схем-образів) життєреалізування ментально рідної національної спільноти;

2) про вповні евристичний варіант *теоретичної концептуалізації* об'єктно-предметного **поля** дослідження, яке охоплює архетипно-змістову мозаїку колективного несвідомого як глибинно-психологічного чинника атрибутивних рис-ознак етнічного менталітету та його структурно-каузальну архітектоніку, що спричинило як уведення авторкою нових, чітко у змістовлених й логічно означених, понять, так і з їх допомогою виявлення певних, ще не розпізнаних, психічних явищ із інтуїтивно-чуттєвого стану в сучасний мовний простір, надавши їм виразних упредметнених контурів;

3) про *інтелектуальне конструювання* оригінального авторського **підходу** у форматі юнґіанської глибинної психології, згідно з яким колективне несвідоме аргументовано розмежовується на два, відмінних за

критерійним змістовим сповненням, **р і в н і:** *універсальний*, базово архетипний, де панують найзагальніші, позбавлені етнічної специфіки переживання-праобрази, та *етнічно своєрідний*, або глибинно похідний од засадничого, що створює асоціативне тло-середовище, де архетипні переживання наповнюються самобутніми для окремого етносу конотаціями-означеннями, набувають певного своєрідного оприявлення і врешті-решт перетворюються на етнічно неповторні патерни;

4) про чітку й логічно аргументовану *вербалізацію плідної гіпотези* про можливість рефлексивного структурування колективного несвідомого на певну кількість рівнів буттєвості, щонайперше на два пласти, якщо брати до уваги його різноякісний вплив на творення етнічних культурних матриць; при цьому слушно стверджується, що не існує чітко проявленої межі між вказаними (звісно, умовними) пластами спільнолюдського несвідомого, натомість між ними живочить певний *інтерференційний пояс* різноархетипного матеріалу, в якому універсальні психоенергетичні спонукання поступово набувають усе більш виразного етнічного забарвлення;

5) про помітний поступ персоніфікованої психологічної думки вперед у професійному оперуванні базовими кодами-засобами досконального мислення – поняттями-термінами і категоріями, ідеями і концептами, теоретичними конструктами і концепціями, методологічними принципами і підходами постнекласично зорієнтованого пізнання-творення латентно *проявлюваних горизонтів психічної реальності*, що, безсумнівно, значуще збагачує українську культуру не лише епістемологічно, а й знаково-символічно й головне – свідомісно-інструментально, уможливаючи висококомпетентісне застосування понятійних уявлень сучасних аналітичної і психоаналітичної теорій, фахової психотерапевтичної лексики, пояснювальних ресурсів прикладного психоаналізу;

6) про винятково перспективний підхід до розгляду та конструювання м і ф о л о г і ї в лоні порівняльного дослідження базових комплексів міфосистем кількох віддалених етнотипів не лише до неї як до об'єкта вивчення, а й як до інструмента пізнання; тому логічно, що міфологія витлумачується як колективна проєкція глибинних умістовлень психе у сфері архаїчного світогляду і далі у засвіт символізації етнічно особливого світовідчуття, ковітально своєрідного переживання,

оскільки вказаними умістовленнями просякнуті ритуали, традиції, обряди, фольклор, образності народного мистецтва;

7) про психологічне осмислення *особливостей менталітету українського етносу*, які закодовані у його автентичних, себто цілком достовірних, заснованих на першоджерелах, *фемінних міфологемах*, а саме жіночих архетипах розвою українства як квінтесенції нашої етнічної унікальності; зокрема, доведено, що одним із базових психічних структурних утворень української ментальності є архетип Матері-й-Дитини, котрий рідко розвивається в інші, не симбіотичні за формою, архетипічні організованості.

«Психоаналітичні сесії» Юлії Мединської 2021 року – це повновагомий психологічний твір не тільки оригінальної композиційної побудови і вишуканого оформлення розлого структурованого змісту, а й мережива новітніх ідей і концептів, теоретичних моделей і досвідних психотехнік, скрупульозно вивірених аргументацій та узагальнень, і ще деталей, особливостей та нюансів живого психоаналітичного практикування. Сутнісно цей твір, тематично охоплюючи п'ять розділів, становить панорамну картину сучасного реального стану і креативних перспектив розвитку глибинно-психологічного пізнання й відтак психодинамічного розуміння внутрішнього світу людини в незоро розмаїтій єдності свідомого і несвідомого, феноменального і ноуменального, явного і латентного, артикульованого й безмовного.

Перший розділ «Психоаналітична психотерапія у стаціонарі» [15, с. 18-89] розглядуваних есеїв покровоко та різнобічно висвітлює головне упредметнення дослідницьких зусиль авторки – *психологічного простору психотерапевтичної клініки*, що ґрунтовно осмислюється у кількох **р а к у р с а х**:

а) *міфологізованого середовища плекання символічної комунікації*, яка, занурюючи пацієнта у певну, спеціально створювану і динамічно лабільну, діагностично-корекційну ситуацію, викликає до життя потік психічних феноменів (почуття, спогади, стосунки, сновидіння, відреагування тощо), котрі мають тенденцію до перетворення на певний **к о д**, що «підлягає інтерпретації на засадах глибинно-психологічного розуміння з наступним поверненням» його значення пацієнту в доступній формі [Там само, с. 30]; і саме це врешті-решт уможливує більшу чи меншу реміфологізацію його свідомості шляхом ви-

роблення ним навичок символічного бачення життєвих ситуацій, інтеріоризованих од лікарів і психотерапевтів;

б) *віртуального поля безперервного зіткнення автентичних мовленнєво-зміслових конструктів, схематизмів, мислесхем* пацієнтів і професійних, здебільшого інокультурних та альтернативних, обстоюваних колективом лікарів, психотерапевтів, психологів; важливо, що це екзистенційне протистояння є динамічною системою взаємовпливу, яка «постійно потребує емоційних та інтелектуальних інвестицій, стикається з немалим опором учасників, вимагає регулярного осмислення через процедуру супервізії; результатом такої енергетично затратної роботи є творення нових наративів – історій, що допомагають осягнути досвід..., дають змогу пацієнтам взяти на себе більше відповідальності за власне життя, почуватися більш автентичним, позбавитися безпідставного страху, сорому чи провини, відтак – мати вищий рівень якості емоційного прожиття, краще адаптуватися до реальності» [Там само, с. 24-25];

в) *специфічного осередку*, в якому акумулюються психокультурні матриці персоналу клініки, які виходять за загальноприйняті рамки соціалізуючого впливу на особу пацієнта існуючої культури, тому що розхитуються його автентичні психічні моделі світобачення, поведінки, спілкування, вчинення, по-новому структурують і концентрують його персональний досвід буттєвості, формуючи при цьому не лише альтернативне повсякденному соціуму комунікативне поле, а й психотерапевтичну оазу душевного оздоровлення;

г) *психотерапевтичної рамки*, або метафоричною мовою «своєрідної реторти психічних процесів» [Там само, с. 33], що розвитково, розширюючи чи звужуючи, функціонує із чітким дотриманням умов відкритості та конфіденційності з утвердженням високого іміджу закладу, в якому надається компетентна допомога у лікуванні пацієнта в нові для нього змістові поля й у раніше неусвідомлювані дослідницькі контексти власної ось-буттєвості, передусім у горизонт ознак, історій, переживань, поведінкових актів, конфліктів і колізій свого життєвого шляху; при цьому і для терапевтів, і для пацієнтів «матеріалом для осмислення може стати все, навіть розчарування та відчуття беззмістовності пройденого шляху, бо немає нічого випадкового, неважливого та забороненого для осмислення» [Там само, с. 47];

д) *повного циклу психоаналітично зорієнтованої короткотривалої* (два тижні) *гру-*

пової психотерапії в умовах стаціонарного лікування, що тенденційно, етапно і сутнісно суголосні згорнутим у часі онтогенетичним періодам психосоціального розвитку людини (за відомою періодизацією Е. Еріксона), пропонуючи пацієнтові нові ціннісні орієнтації і сенси для дослідження рис та удетальностей його власних бажань, переживань, думок, страхів, комплексів й у такий спосіб збагачуючи особистий досвід самоподолання більшого чи меншого спектру власних важких пограничних і психотичних дефіцитів через спричинювально-функціональне задіяння «апарату з думанням думок» (за В. Біоном, див. [Там само, с. 52-57]);

е) *своєрідної*, розлого персоніфікованої персоналом і комунікативно насиченої, *колбилокації*, у яку поміщається і в якій безперервно перебуває пацієнт і під час психотерапії, і поза її межами, де в центрі уваги присутніх фахівців є його багатовимірне внутрішнє життя, з котрого цілеспрямовано виносяться на горизонт свідомості його латентні психічні змісти та екзистенційні моменти ось-буттєвості, що врешті-решт й дає змогу достеменно висвітлити інтенційними ліхтарями її процеси і механізми випитування, прояснення, переосмислення, інтерпретації, саморефлексії;

є) метафоричною мовою, *комунікативного контейнера* і заодно стаціонарного психоаналітичного комплексу як палітрою нормативних рамок поведінки і діяльності, що штучно створює навмисно завеликий психосоціальний одяг для пацієнта особистими історіями та стосунками у повсякденні; причому душевно хворі клієнти різною мірою готові, здатні й самісно дозволяють оголити свій внутрішній світ з потаємного боку і по-різному можуть скористатися унікальними (щонайперше психоінструментальними) послугами контейнера, що передусім спричинено **д о в і р о ю** кожного хворого до актуального психоаналітичного довілля; у будь-якому разі «така інверсія внутрішнього і зовнішнього з наступною інтернаціоналізацією інвертованого всередину є лікувальною» [Там само, с. 53];

ж) *сферної мережі психотерапевтичних контактів* й, отже, потенційного ковітального поля для формування перенесень у часопросторі стаціонарної терапії, що уможливають більше шансів досягнення ризомної цілісності, каскадної повноти, довершеного сплетіння персональних перенесень, розщеплень, ідентифікацій, розігрувань та відреагувань; це досвідно підтвердила психоаналітична

робота авторки із такою складною (у сенсі психопатології і прогнозу й особливо у вимірі контрперенесення) когортою душевно хворих, як іпохондричні пацієнти, котрі уособлюють іншу очевидність постійно атакованого ними своїм маячливим дискурсом психотерапевта; і в цьому аналітичному розрізі отримано концептуальне і прикладне аргументування евристичності Селф-психології Г. Когута як одного з важливих напрямів розвитку психоаналізу, де вся увага фахівця зосереджується на особливостях перенесення іпохондрика в ході терапії і де немає ні стосунку між ними, ані двох суб'єктів, натомість «є щось, що діється в рамках Самості та Самісно-об'єктного перенесення» – дзеркального та/або ідеалізуючого (див.: [Там само, с. 60-69]); відтак крихкість Самості цього пацієнта вимагає від психотерапевта «здатності одночасно доторкнутися до різних точок його внутрішнього світу і «продовжувати тримати його за руку» – бути в контакт з його іпохондричним симптомом...» од відчуття нужденності в такому контактуванні до максимально можливої видозміни його Самості [Там само, с. 67];

з) *обширу обставин та умов плекання у пацієнтів антикрихкості* через їхнє долучення до процесів менталізації, селф-перенесення, ситуаційної стресостійкості, розширення набору психологічних інструментів для опрацювання різних досвідів, зростання психічної гнучкості, зміцнення структурної організованості психіки, врешті-решт скрупульозного створення дієвої подушки безпеки на всеможливі випадки життя того, хто пройшов психотерапію; до слова, антикрихкість (за концепцією Н.Н. Табела) любить випадковість і невизначеність, виявляється у здатності ризикувати, помилятися, працювати з невідомістю і, попри це, досягати успіху (див. дет.: [Там само, с. 72-79]);

и) *великої психоаналітичної групи вільних асоціацій, проєкцій і взаємодій* [Там само, с. 82-89], у лоні якої, на засадах всеохватної креативної інтегральності поглядів і підходів, сценічно розгортаються різні життєві історії, котрі потім осмислюються, аналізуються та рефлексуються всіма фахівцями і повертаються пацієнтам в доступній для їхнього сприймання і внутрішнього прийняття формі; оскільки всі учасники лікувального процесу в умовах стаціонару втягнуті у групову регресію, то надзавдання психоаналітика полягає в тому, щоб уможливити сценічне розгортання в пацієнта перенесення і власного контрперене-

сення; тому їх нормативний цикл контактування в ідеалі охоплює стосункові коливання від регресивного прожиття досвідів до його осмислення командою професіоналів і донесення до конкретного пацієнта в режимі *включеного спостереження*, коли групово виявляються імпліцитні схеми, потім вони доносяться до нього та осмислюються ним, далі вони дезавтоматизуються і переходять на функціональний рівень усвідомлення і саморегулювання.

Д р у г и й великий розділ «Психоаналітичних есеїв» Юлії Мединської присвячений висвітленню низки найактуальніших на сьогодні питань, заморочок і проблемних зон, що виникають на шляху ефективного **здійснення психоаналітичної психотерапії поза стаціонарною рамкою** [15, с. 92-174]. Структурно він охоплює десять нарисів, які об'єднує рідкісне для інтелектуалів – кватерне, проте вкрай важливе для наукової об'єктивності і психологічної достеменності, *методологічне настановлення* на конструктивне взаємодоповнення теорії, методу, свободи практикування і саморефлексії власного досвіду роботи авторки психоаналітиком. Ось чому закономірно, що в кожній розвідці *людська психіка* упрозорюється світлом спраглої до істини, мислєдіяльнісно компетентнісної та інструментально озброєної, **д у м к и** у чотирьох взаємоузгоджених аспектах-ракурсах розвитку *сучасного психоаналізу*, а саме як:

а) *фундаментальної теоретичної системи* розсекречення внутрішнього світу людини в єдності свідомого і несвідомого, під- і надсвідомого, архаїчного і новітнього, пралогічного і логічного, безмовного і мовленнєвого (омовленого) й т.ін.;

б) *продуктивного, технологізованого та інструментально забезпеченого, методу дослідження і лікування*, що узаasadнюється на висвітленні (передусім з допомогою точних і дієвих поняттєво-категорійних засобів) утаємничених горизонтів і закутків психічної реальності на рівні особи, групи, етносу, людства;

в) *самобутньої професійної царини ковітального практикування*, що не тільки розглядає неординарні клінічні випадки у терапевтичній роботі та міжособистих стосунках із різнодефективними типами пацієнтів/клієнтів, а й опрацьовує оптимальні, зважаючи на складність випадку та його життєво-історичну розгортку, стратегіями, моделі-інваріанти і техніки оздоровлення, психокорекції, самопомогі;

г) досвіду самопізнання, саморозвитку, саморефлексії і самотворення аналітика-психолога, що становить найцінніший ресурс фахової психоаналітичної діяльності у діловому повсякденні як сесійної роботи із психічно травмованими чи хворими, так і в супервізійній співпраці з колегами.

На підтвердження сказаного, зважаючи на великий обсяг наукового тексту, обмежимося окресленням десяти *новаційних тематизмів*, котрі становлять своєрідні сходинки у дорозі психоаналітика до філігранної майстерності глибоко осмисленого психотерапевтичного процесу:

– аргументована доречність звернення не до об'єктивної істини чи до етики взаємостосунків, а до естетики пошуку ідентичності як пацієнта, так і терапевта, у їх актуалізованій системі перенесень-контрперенесень в напрямку уможливлення сценічної естетичності порядку здійснення їхніх сесійних стосунків, розігрування драматичних, комічних, трагічних, сентиментальних сценок, пошуку обома співдіячами метапозиції стосовно всього, що оживає у їх контактуванні;

– доведена конструктивна роль здатності залежати як окремої особи від близьких навколишніх, так і узалежнювати інших, котра за умов психічної норми є передумовою особистісного виживання та розвитку; натомість за патологічного становлення ранніх об'єктних стосунків створюється широке підґрунтя для формування деструктивної залежності з низкою похідних оприявнень: голодом за об'єктами і ненавистю до недосконалого об'єктного світу, страхом близькості, або самотності, жахом перед можливістю зруйнувати об'єкти та себе самого нездійсненою любов'ю чи жагучою ненавистю до недоступних об'єктів тощо;

– яскраво проілюстрована ситуація «охищення» клієнтки, себто детально описані її спроби «зліпити себе» із частин власної ідентичності та інкорпоративних часточок особистості психотерапевта, що ніяк не поєднуються між собою, а становлять дивацьке розігрування як серію відреагувань, котрі тематизують певний витіснений зміст (скажімо, розігрування дзеркального перенесення) і є, з її боку, своєрідною, складною й продуктивною, виставою – бенефісом нарцистично ураженої Самости;

– обґрунтована *протоментальність* не лише як відправна точка психічного розвитку особистості, її метафоричні джерела осмислення та утвердження у формі психічного,

закоріненого в тілесному (що виразно ілюструють полярні образи Єви Едемської та Єви Інстаграмської), а й висвітлена палітра патологічних розривів між тілесним і психічним, феноменологія десоматизації афекту та регресивний і дефіцитарний стани соматизації, котрі по-різному характеризують викривлений стосунок пацієнтів із власним тілом, плакаючи особисту ідентичність на існуючих трендах, моді, нав'язливих мріях і намагаючись відкоригувати те (біологічно дане), що не підлягає корекції (див.: [Там само, с. 116-121]);

– розкрита система роботи аналітика із власним *контрперенесенням*, тобто із почуттями та емоціями, котрі закономірно виникають у нього як відгук на комплекс свідомих і позасвідомих досвідів пацієнта і котрі він покликаний відрефлексувати як важливий діагностичний інструмент у терапевтичній роботі та продуктивно, диференційовано і мобільно, задіявши ресурси самоаналізу, домогтися, щоб власне несвідоме сприйняття (головно передчуття та емоції) було суголосним несвідомому конкретному потерпілого, а головне була продемонстрована заплутана й туманна сфера аналізу почуттів аналітика, у якій тяжко розрізнити, що є контрперенесення, а що становить здорову раціональність;

– проаналізована, відштовхуючись од чотирьох джерел помилок у людському пізнанні, за класифікацією Ф. Бекона («привиди» або «ідоли» роду, печери, площі, театру), прагматика помилок у трьох зрізах: а) помилки у практиці психоаналізу, б) помилки як невідповідність техніки до теорії, в) помилки як помилковість самої теорії, та аргументована невизначеність помилок як у теоретичній системі, так і у відповідних техніках лікування, зважаючи, з одного боку, на дуже відносну об'єктивність вірного/хибного у сфері суб'єктного, з іншого – на ноуменальне вкорінення такого виду екзистенційних помилок, що вказує на повну умовність (надуманість) параметрів їх феноменального оприявнення;

– подана розгортка (у вигляді таблиці авторки [Там само, с. 148].) вірогідної плутанини між типом сиблінгових стосунків (підтримуючий, потребуєчий, байдужий, ворожий, конкуруючий) у сімейній системі, які по-іншому сприймаються в перенесенні, та іншими феноменами, котрі розвитково функціонують у психоаналітичному просторі, що водночас стимулює перефокусування терапевтичних ліній і відкриває нові площини роботи з клієнтом;

– упрозорена одна із стрижневих ліній формування жіночої ідентичності – *досвід психологів* та його фізичну (летальні випадки анорексії) і символічну (вбита жіночність) близькість до переживання смерті; причому «парадоксальним чином ця подія у фемінному мікрокосмі розташовується на межі життя і смерті, буття та небуття, страждання і щастя» [Там само, с. 150], а тому детально розглянута патологічна стратегія уникання такого досвіду, котра призводить до серйозного психічного розладу в жінок – до *нервової анорексії* (*Психологія і суспільство*. 2009. № 2. С. 99) як аномальної гри зі смертю, як спроби втекти від неї, уникнути ініціації й назавжди залишитися в ролі доньки;

– змальована психоаналітична картина *нарцистичної особистості*, у якої головним патогенним чинником цієї чітко вираженої патології є нездатність катектувати об'єктний світ і спонтанувати ментальну гру з ним, що позбавляє її внутрішню дійсність специфічного розвиткового матеріалу та досвіду, тому нею опановує ілюзія впевненості і зацікавленості, але за відсутності прив'язаності до висловлених ідей та оприявнених відчуттів; і це переконливо ілюструє давньогрецький міф про кохання німфи Ехо до сина річкового бога Кефіса Нарциса, котрий «убогий усередині, на рівні інтерналізованого об'єктного світу, що непомітно під зовнішньою оболонкою, а Ехо убога проявлено, видимо, вона дефіцитарна в комунікації...», через те «екстерналізує нікчемну, збіджену частину Нарциса, вона – це він усередині і, відображаючи його поверхню, насправді віддзеркалює його глибину, показуючи, що в глибині пуста, але обоє учасників цього «так ніби стосунку» можуть принаймні триматися за це зображення», вони – ідеальна пара в тому переносному значенні, що їх союз ґрунтується «на взаємній пустоті, віддаленості та симуляції прекрасного» [Там само, с. 165];

– висвітлена *проблематика часу* в психоаналізі як лабіринтне, багатоплощинне хитро-сплетіння його вимірів і траєкторій як у клієнта, так і в аналітика, причому як у лоні 50-хвилинної сесії, так і за її межами, коли різні темпоральні лінії подій перетинаються або накладаються чи почасти віддаляються; у будь-якому разі вони або утворюють один бінарний плин часу на обох учасників психоаналітичного процесу, або кожен з них занурюється у свій потаємний світ подій – у той чи інший час (головно свідомого, передсвідомого, позасвідомого); важливо, що психоаналіз

використовує час інструментально: аналітик, сетингово організуючи ланцюг психотерапевтичних ситуацій, упередметнено осмислює часову рамку, яку більшою чи меншою мірою розхитує клієнт, виявляючи при цьому радикально стабільну присутність і терплячість у витримуванні екзистенційного ходу часової спіралі – в зануренні у його прачасовий досвід творення суб'єктивного психічного світу, та вихоплюючи зі скарбниці його пам'яті позачасові артефакти; відтак, узагальнює авторка, «психоаналітики – корсарів часу», котрі мандрують різноподієвими просторами часового життєпотуку клієнта і, зберігаючи свою нейтральність, довільно плавають «водами його позасвідомого», захоплюють ворожі змісти й у такий спосіб «витягують щось із небуття, перетворюють не-події на події, влітають їх у тканину часу», то приєднуючись до його переживання, то віддаляючись од нього [Там само, с. 168-174].

Третій розділ наукового твору Юлії Мединської, хоч і не великий за обсягом, проте не менш значущий за теоретичним змістом, адже присвячений упрозоренню дещо нетипової для психоаналітичного контексту теми – *оптимізації психічної хвороби як регулятора «колективного щастя»*. В ньому подана аналітична довідка зміни ставлення загалом до душевно хворих в історії людства від прадавніх віків до наших днів. Зокрема, доведено, що «суспільства рівного ступеня зрілості утримують стан «щасливої нарцистичної рівноваги» – задоволення собою – за допомогою різних проєктивних механізмів, таких як архаїчна проєкція, проєктивна ідентифікація, зріла проєкція, втілених через стигматизацію психічно хворих осіб» [Там само, с. 179]. На підґрунті об'єктивного огляду, з одного боку, стигматизації людей з із психічними розладами, з іншого – засобів психоаналітичної інтерпретації через змістовий формат групи проєктивних механізмів психічного захисту, авторка пропонує порівняльну таблицю співвідношення рівнів зрілості суспільства (умовно зріле, пограничне, незріле) і типу ставлення соціуму до психічно хворих (толерантне, нетолерантно негуманне, нетолерантно нищівне), а також визначає ступені тестування кожним із цих соціумів реальності (адекватне, збережене, порушене) і здатності його до рефлексії та контейнерування переживань (достатня, недостатня, мінімальна) [Там само, с. 186-187]. Насамкінець висновується, що сучасне українське суспільство, зважаючи перш за все

на трьохсотлітню історію бездержавності, перебуває на пограничному рівні зрілості у соціальному захисті людей з інвалідністю (в тому числі й уражених різними психічними захворюваннями), який спричинений домінуванням проєктивної ідентифікації, що вказує на майже повну соціальну незахищеність простих українців.

Четвертий розділ фундаментальної праці Юлії Мединської становить розлогіий екскурс у «Давнє – юнгіанське», що в три дослідницькі кроки ґрунтовно висвітлює «ґарачі точки» розвитку сучасної аналітичної психології:

а) обґрунтування колективного несвідомого як глибинної детермінанти етнічного, зокрема українського, менталітету, котрий, як справедливо стверджується, «є формою маніфестації глибинних рівнів психіки» і котрий постає внаслідок дії механізмів трансформації універсальних архетипів у поле енергетичного функціонування етнічно специфічного горизонту несвідомого, що унаочнено підтверджують чотири рисунки авторки (раціонального та ірраціонального параметрів психічного матеріалу, що існує на свідомому і несвідомому рівнях; локалізації типів мислення у психоаналітичній та аналітичній глибинно-психологічних парадигмах; патологічних станів, спричинених дисбалансом первинного і вторинного процесів; структурування психічного простору в соціальному вимірі життєдіяльності етносу), а також одна таблиця, що відображає засадниче поняттєво-категорійне порівняння класичної, архетипічної і розвиткової шкіл аналітичної (юнгіанської) психології (див.: [Там само, с. 193-243]);

б) аргументування важливої ролі в квітальному повсякденні українського соціуму фемінних архетипів (передусім бінарного – «Матері-й-Дитини», що диференціюється на підпорядковані форми – архетипи «Вічного сина» («Вічної дитини») та «Великої Матері»), що отримане на матеріалі дослідження фемінної складової української міфології як інструменту пізнання порівняно з аналогічними міфологемами єгипетського, австралійського та китайського етнотипів і на ґрунті скрупульозного аналізу як драматичного твору на три життя Марії Матіос «Солодка Даруся», так і феномену українських віщунів і віщенок, цілителів, чаклунів;

в) виявлення несвідомих глибин та особливостей існування міфологічного дискурсу як синтетичного – мовленнєво-афективного, мовно-чуттєвого, достеменно-екзистенційного

– феномену, що уможливорює розвій смислів, фантазії, мислення, вербалізацію та екстерналізацію архаїчних (колективних, індивідуальних) переживань, котрі притаманні людським спільнотам незалежно від ступеня їх культурного розвитку.

Винятково оригінальним є **п'ятий розділ** розглянутих есеїв, оскільки він, як зазначає авторка, написаний не нею, а її Воно, котре у психодуховному вимірі екзистенціювання відображає альтернативну подобу Юлії Мединської: це – *Єва Не-Мединська*, яка абсолютно вільна, некеровано примхлива, непередбачувана і ненадійна: Вона – це протилежне відлуння самісного образу, стихійна у своїх примхах та витівках тінь самої Юлії-Творця як психолога і психоаналітика, відповідальної особистості, законотворчої громадянки своєї країни, надзвичайно надійної особи. Тому Єва або має настрій повідомляти якийсь зміст своїй нестерпно вірцевій опонентці, або почасти не має ні наміру, ані натхнення. І ніколи не відомо, чи будуть сигнали-посилання від цього внутрішнього співрозмовника. Наразі авторка подає 43 прожитих і пережитих повідомлення цього *інобуттєвого персонажу у собі*, що розкидані сторінками книги мов змислові перлини джерельно чистої психоаналітичної думки. «Всі мої історії, каже Єва, подібні до слідів на піску, до тимчасових нейрональних мереж, до опалого листа на вітрі; зараз є, а за хвилину вже й немає. Тож тішимося, поки вона ще є» [15, с. 17].

3. ОСОБИСТІСТЬ ЗІГМУНДА ФРОЙДА: ВІД САМОБУТНЬОЇ СУБ'ЕКТИВНОСТІ ДО ОБ'ЄКТИВНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

Вочевидь вищевикладене в попередніх підрозділах вкотре переконує, що суб'єктно-особистісний чинник (переживання і роздуми, наміри та інсайти, мрії і вчинкові дії, вольові акти і саморефлексивні прозріння), як не парадоксально, становить найважливішу рушійну силу не лише глибоко персоніфікованої пізнавальної творчості вченого-мислителя, а й у підсумку його вчинкових зусиль створення ним головного продукту – об'єктивно нового раціонального знання. І це канонічно виразно й багатопанорамно підтверджує **о с о б и с т ь Зигмунда Фрейда** як фундатора психоаналізу: здобуте ним засадниче психологічне знання є вкрай особистісним, суб'єктивно історичним, проте водночас онтологічно

вкоріненим, раціогуманістичним, людиновимірним і в багатьох епістемологічних координатах достовірним.

Щоб знову і знову підтвердити ґрунтовно відрефлексований факт задіяння персональної історії, переживань, ментального і суто особистісного досвіду дослідника у процес пізнання психодуховного світу людини як один із найскладніших об'єктів вивчення/конструювання, нами спільно з аспірантом Я.О. Диким перекладений розділ «Особистість і характер» всесвітньовідомої праці британського бібліографа Ернеста Джонса «Життя і творчість Зигмунда Фрейда» (див. [7]). Межове узагальнення автора відносно постаті Фрейда стосується повного підпорядкування його способу буденного і творчого життя головній меті – *пошуку нового об'єктивного знання* про психічний світ людини у його складнодинамічній двосферній буттєвості свідомого і несвідомого, проявляючи при цьому «незламну мужність і наполегливість у поєднанні з непохитною чесністю». І справді, «він був настільки зосереджений на дослідженні, яке проводив, що функціонував лише як інструмент» – випробувальний, правдивий, майстерний. Причому ця інструментальність сягала унікальних вершин *самісного трансцендування мислителя*, тобто його постійно відновлювального виходу за межі власних свідомісних і суто мисленнєвих спроможностей, котрі, як він сам наполягав, не дають підстав уважати себе вповні «великою людиною» через «слабкі інтелектуальні здібності», хоча здійснені ним відкриття приймав як культурно значущі для людства. Показово, що здобутий за кілька десятиліть натхненої дослідницької праці активний *досвід трансцендування* пронизаний і навіть переповнений взаємодією численних – основоположних, похідних, локальних – **суперечностей**: свободи та обмеження, свідомого і несвідомого, життя і смерті, Еросу і Танатосу, любови й ненависти, простоти і складності, постійності у наслідуванні канонів принципової чесності і змінності у ставленні до колег та наступників, реалістичності як в оцінюванні всеможливих труднощів життя, так і в прийнятті його добрих дарів, і водночас нестримного потягу до природничо-наукового ідеалу психологічного пізнання і до метафізичного прагнення здобути істинне знання про психічну реальність та ін.

Таким чином у всезростаючих актах такого суперечливого згармонізованого трансцендування-творення фундатор психоаналізу був

покликаний, з одного боку, постійно піддавати критиці і самокритиці своє попереднє розуміння осягнення психіки чоловіків і жінок, відмовляючись од обмежувальних стереотипів та упереджень наукового співтовариства, з іншого – турбуватися про збереження сталості своєї тяжко виплеканої творчої майстерні (фактично повноцінної наукової школи), яку оберігав і «пристрастю до простої й прямої правдивості» всіх так чи інакше до неї причетних, і своїм «розсудливим стилем мислення» та незворушною самовпевненістю у важливості обраної ним справи життя, а ще з іншого – піклуватися про збереження цілісності своєї неординарної **особистості**, котра, вирізняючись з-поміж інших такими рисами, як «прямота, абсолютна чесність, толерантність, самобутнє світобачення і принципова доброзичливість», задавалася головним питанням: «*що є правдою?*» і при цьому вміла вибирати найсуттєвіше із завжди обмеженого дослідницького матеріалу та поцінювала тільки ті *неймовірні ідеї*, що надходили від неї самої, а не зовні. У будь-якому разі безперечно одне: *Зигмунд Фрейд мав багату, складну і вкрай суперечливу особистість*, проте внутрішньо чітко самоорганізовану в збалансованому потоці психічних енергій. Таке сповна креативне і винятково продуктивне *самовладання* було досягнуте цим достойником завдяки постійно здійснюваному *самоаналізу* (прикладом тут є щоранкові записи власних сновидінь упродовж шістдесяти років) і не в останню чергу завдячуючи створеному ним *психоаналітичному методу*, а спосіб життя в істині і для істини, із правдою і заради правди на тлі нарощування вагомих наукових досягнень засвідчують, що він йшов творчим шляхом у напрямку *особистісної самоактуалізації*. До того ж його фантастичне Я, цей «демон творчих спекуляцій», у середній і особливо пізній зрілості отримало широкий простір внутрішньої свободи, у якому панували «честолюбність до глибини душі», надзвичайна сила самоповаги і вільнодумства, «дивовижне почуття гумору», «феєричне володіння англійською мовою», «живий, нетерплячий розум», «справжня оригінальність», «огида до всього фальшивого, лицемірного», готовність «вірити в неймовірне і неочікуване». Й очевидно те, що на цьому шляху він сам на сам зіткнувся з оголеною, тоді ще соціально непринятною, **правдою внутрішньої (біопсихічної) реальності людини** і, виявивши чудернацьку

інтелектуальну сміливість та особисту безстрашність, залишився непохитно вірним істині, максимально дистанціювавшись од ворожих поглядів і немилих нарікань інших науковців.

Прискіплива рефлексивна інтроспекція засновника нового психологічного напрямку в кінцевому підсумку дала свої позитивні результати: *психоаналітичний портрет Фройда*, фіксуючи набір особистісних рис, деталей та особливостей, більшою чи меншою мірою професійно усвідомлених ним як бінарні конфлікти власного психічного життя, багато в чому суголосні *психоаналітичному методу*, який і розроблений для опосередкованого вивчення перебігу несвідомих процесів і психічних механізмів, які так чи інакше впливають на повсякденну поведінку, емоції і психодушевний стан окремої людини.

Отож, **Зигмунд Фройд – це особистість:**

а) *проста* у житті та стосунках з навколишніми і *надскладна* у майстерних пошуках наукової істини та нового психологічного знання;

б) *зрозуміла* у шляхетності та уважному ставленні до суб'єктивного довкілля і *конче суперечлива* у своїх потягах, думках, самоеротизмі, амбівалентності;

в) *звичайна* у родинному колі, побуті, буденних справах і *геніальна* в наукових досягненнях;

г) *раціональна* у своєму слідуванні принципам і канонам природничо-наукового методу в пізнанні несвідомого горизонту психічної буттєвості людини і водночас *почуттєва*, котра натхненно «виявляла безстрашність, прийняття та любов до істини»;

д) *пластична розумом* у сенсі розвиненого обдарування «до найвільніших спекуляцій» і до нових, навіть украй неймовірних, ідей і вповні *стабільна* у своєму психологічному функціонуванні та усталеному побутуванні;

е) *принципово чесна* у своїх інтелектуальних розмислах і наукових візіях і *самовпевнена* у наполегливості незворушно триматися «своїх важко завойованих переконань»;

є) *правдива*, у власному самоаналізі (сновидінь, обмовок, забувань тощо) та висвітленні емпіричних фактів із несвідомого впливу психіки на переживання й поведінку людини і *закрита* в оприявненні виявлених глибин інтимного перебігу своїх несвідомих душевних процесів;

ж) *зовні легка, доступна і цікава* для навколишніх, особливо у спілкуванні з рідними

та близькими, і *внутрішньо dokonче оригінальна*, важка в осягненні сторонніми її справжнього ества, зокрема й для фахових біографів цього генія наукової думки;

з) *непересічна* у своїй натхненній запозятості в екзистенції пошуку об'єктивної істини про інстанції психіки і суто про несвідому сферу психічної реальності та *посередня* у задоволенні власних життєвих потреб й у вимогах до соціального довкілля;

и) *шляхетна й толерантна* «із добрим серцем та уважним ставленням до навколишніх» і негідна того і тих, що і хто не заслуговує на повагу й наслідування, передовсім та, яка виявляє «огиду до всього фальшивого, лицемірного»;

і) *свободолюбива і незалежна* в думках і переконаннях із скептичною критикою чужих ідей та *узалежнена* «від небезпеки надто легко потрапляти під вплив інших», чому сам мислитель чинив спротив у формі задіяння психологічного захисту;

й) *урівноважена* у словах, діях і вчинках, що унаочнювала спокійна манера спілкування, і *холерійна* в доленосних для справи розвитку й утвердження психоаналізу питаннях, коли могла бути непримиренною і вдаватися до гострого сарказму;

к) *вольова* у прийнятті життєвих і наукових рішень із сильним Его, що надихало учнів і наступників на відданість, і *поблажлива* у ставленні до навколишніх, усіх тих, хто намагався досягнути його ідей;

л) *надвідповідальна* за процес і результати власного психологічного пізнання несвідомого, тобто всього того, що здобує самостійно (ідей, концепти, моделі, факти тощо), і *спокуслива* вірити не дійсному, а бажаному, не урєальненим свідченням із життя клієнтів, а їхнім фантазіям;

м) *самовпевнена, і навіть самовладна*, особливо в обстоюванні об'єктивності та достовірності своїх відкриттів у царині психології, і доволі *поступлива* в усіх інших, позанаукових, буденних і суто родинних, питаннях;

н) *мужня і наполеглива* у поєднанні «з непохитною чесністю в інтелектуальних облаштуваннях» та *закрита* у питаннях співвідношення у власному внутрішньому світі маскулінних і фемінних рис, відкрито чоловічого стилю поведінки й придушення у собі жіночої манери реагування на плін життєвих ситуацій;

о) *пристрасна* «до простої і прямої правдивості» в душевній аурі «глибокої любові до незалежності» і *байдужа* до критичних

думок і поглядів інших щодо його надзвичайних авторських відкриттів у сфері несвідомої психіки;

п) *самодисциплінована* у своїй безперервній дослідницькій праці та психотерапевтичному практикуванні і досить *самокритична* у досягненнях, для котрої винятково серйозною є дійсність психологічних фактів на шляху більш істинного наближення до не проявленої психічної реальності;

р) із *«дивовижним почуттям гумору»* і в той же час із режимом особистого функціонування як *дослідницький інструмент*, як інтелектуальне знаряддя для добування нового психологічного знання;

с) вкрай *амбівалентна*, що передусім підтверджує співіснування у його душевному складі таких протилежних почуттів, як любов і ненависть, ревність і довіра, та вповні *цілісна і збалансована* в суперечливій картині внутрішнього світу, щонайперше в гармонії різнополюсних психічних енергій і насажень;

т) *легковірна* в емоційно насичених стосунках із друзями та колегами, коли він як «геній був готовий вірити в неймовірне й неочевидне», і *недовірлива у ставленні* до будь-якої допомоги сторонніх;

у) *свободолюбива* в думках, переживаннях і вчинкових діях, що становило цілюще джерело його творчості, і *самозалежна* від власних теоретичних побудов та емпіричних фактів, що, зокрема, «знайшло відображення в коливаннях внутрішнього маятника між надмірною довірливістю і недовірою до інших»;

ф) яскраво вираженої психічної *бісексуальності* й одночасно *непорушно моногамна*, котра пододала свою «гомосексуальність», була у певному сенсі ошукана друзями-однодумцями і могла «довіряти лише собі».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болтівець С.І. Українська школа клінічної психотерапії і гіпнотерапії в Австралії. *Психологія і суспільство*. 2018. №1-2. С. 127-130. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2018.01.127>.
2. Вітакультура методологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана : колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ. 2019. 980 с.
3. Глива Є. Вступ до психотерапії : навч. посіб. Острог-Київ: вид-во «Острозька академія», вид-во «Кондор», 2004. 530 с.
4. Глива Є. Гіпнотерапевтична інтервенція у глибини людської психіки: джерело внутрішньої травми та її вплив на людину. *Психологія і суспільство*. 2018. №1-2. С. 131-142. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2018.01.131>.
5. Глива Є. Принципи психотерапії і гіпнотерапії. Сідней: «Лев», 1998. 282 с.
6. Дикий Я.О. Психосоціальне деталювання як методологічна процедура. *Психологія і суспільство*. 2023. №2. С. 75-83. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2023.02.075>.
7. Джонс Е. Психоаналітичний портрет особистості Зигмунда Фрейда. *Психологія і суспільство*. 2024. №1. С. 89-108. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2024.01.089>.
8. Кузнецов Ю. Б. Від художнього психологізму до художнього психоаналізу. Київ: УОВЦ «Оріон», 2020. 544 с.
9. Кузнецов Ю. Зигмунд Фрейд: народження нової філософії. *Психологія і суспільство*. 2016. №4. С. 6-16.
10. Кузнецов Ю.Б. Михайло Коцюбинський і класичний психоаналіз : монографія. Київ: вид-во «Либідь», 2018. 160 с.
11. Кузнецов Ю. Психоаналіз як метод дослідження літератури (прикладний аспект). *Психологія і суспільство*. 2014. №4. С. 104-113.
12. Кузнецов Ю.Б. Феномен художньої деталі: методологічні виміри пізнання. *Психологія і суспільство*. 2017. №3. С. 7-29. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2017.03.007>.
13. Лерш Ф. Прологомени до психології як людинознавчої науки : пер. з нім. Київ: вид-во «Пульсари», 2008. 120 с.
14. Лерш Ф. Структура особи : пер. з нім. Київ: вид-во «Пульсари», 2014. 560 с.
15. Мединська Ю.Я. Психоаналітичні есеї. Львів: вид-во «Бона», 2021. 284 с.
16. Мединська Ю.Я. Фемінні архетипи українського етносу : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2006. 202 с.
17. Методологія і психологія гуманітарного пізнання : колективна монографія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
18. Трач Р. Людинознавча психологія : зб. ст. Київ: Унів. вид. «Пульсари», 2019. 188 с.
19. Трач Р. Про психологію Філіпа Лерша. *Психологія і суспільство*. 2015. №3. С. 80-85.
20. Трач Р. Психоаналіз Зигмунда Фрейда як основа людинознавства. *Психологія і суспільство*. 2021. №1. С. 150-159. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2021.01.150>.
21. Фільц О., Мединська Ю., Якушик С. Комплексний підхід до подолання наслідків важкої психологічної травматизації дорослих. *Психологія і суспільство*. 2024. №1. С. 177-187. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2024.01.177>.
22. Фрейд А. Техніка дитячого психоаналізу. *Психологія і суспільство*. 2008. №3. С. 93-115.
23. Фрейд З. Три нариси з теорії сексуальності. *Психологія і суспільство*. 2008. №4. С. 45-91.
24. Фурман А.В. Архітектоніка теорії діяльності: рефлексивно-вчинковий сценарій метаметодологування. *Психологія і суспільство*. 2022. №1. С. 7-94. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2022.01.007>.
25. Фурман А.В. Категорійна матриця вітакультурної методології: від мислевчинення до канону. *Психологія і суспільство*. 2023. №2. С. 6-50. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2023.02.006>.
26. Фурман А.В. Методологічна оптика як інструмент мислевчинення. *Психологія і суспільство*. 2022. №2. С. 6-48. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2022.02.006>.
27. Фурман А.В. Психокультура української ментальності : 2-е наук. вид. Тернопіль: ВЦ НДІ МЕВО, 2011. 168 с.
28. Фурман А.В., Фурман А.А. Художня деталь у творчій екзистенції Тараса Шевченка. *Тарас Шевченко і сучасна*

національна освіта. *Психологія і суспільство : спецвипуск*. 2014. С. 124-126.

29. Фурман А.В., Фурман О.Є. Образ долі в поетичному світі Тараса Шевченка. *Психологія і суспільство*. 2014. №1. С. 16-25.

30. Яценко Т., Галушко Л., Євтушенко І., Манжара С. Пралогічність мислення психолога в контексті глибинно-корекційного пізнання. *Психологія і суспільство*. 2020. №4. С. 54-69. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2020.04.054>.

31. Яценко Т., Митник О., Галушко Л., Ткаченко К., Бульченко Д. Особливості пізнання пралогічного мислення у процесі психоаналізу візуальних презентантів психіки суб'єкта. *Психологія і суспільство*. 2022. №2. С. 113-134. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2022.02.113>.

32. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання. Київ, 2004. 679 с.

33. Яценко Т.С. Феномен імпліцитного порядку в глибинному пізнанні психіки. *Психологія і суспільство*. 2017. №4. С. 109-126. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2017.04.109>.

34. Dolan L. Hryhorii Skovoroda's theory on the inner voice and its application in hypnotherapeutic rest: an exploratory case study approach. *Психологія і суспільство*. 2017. №3. С. 59-85. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis.2017.03.059>.

REFERENCES

1. Boltivets, S. (2018). Ukrainians'ka shkola klinichnoyi psykhoterapiyi i hipnoterapiyi v Avstraliyi [Ukrainian school of clinical psychotherapy and hypnotherapy in Australia]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 1-2, 127-130 [in Ukrainian].

2. Furman, A.V. & Furman, O.I. & Shandruk, S. K. & Co (Eds.). (2019). Vitakulturna metodolohiia: antolohiia. Do 25-richchia naukovi shkoly profesora A.V. Furmana [Viticaltural methodology: an anthology. To the 25th anniversary of professor A.V. Furman's Scientific School]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

3. Hlywa, E. (2004). Vstup do psykhoterapiyi [Introduction to psychotherapy]. Ostroh-Kyiv: Ostrozka akademiya, Kondor. 560 p. [in Ukrainian].

4. Hlywa, E. (2018). Hipnoterapevtychna interventsia u hlybyny liudskoyi psyhiky: dzherelo vnutrishnyoyi travmy ta yiyi vplyv na ludynu [Hypnotherapeutic intervention in the depths of the human psyche: the source of internal trauma and its impact on a person]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 1-2, 131-142 [in Ukrainian].

5. Hlywa, E. (1998). Pryntsypy psyhoterapiyi i hipnoterapiyi [Principles of psychotherapy and hypnotherapy]. Sydney: Lev. 282 c. [in Ukrainian].

6. Dykyu, Ya. (2023). Psyhosocialne detaluvannya yak metodolohichna procedura [Psychosocial detailing as a methodological procedure]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 2, 75-83 [in Ukrainian].

7. Jones, E. (2024). Psychoanalytichnyi portret osobystosti Zygmunda Froyda [Psychoanalytic portrait of Sigmund Freud personality]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 1, 89-108 [in Ukrainian].

8. Kuznetsov, Yu. (2020). Vid hudozhnyoho psyholohizmu do hudozhnyoho psyhoanalizu [From artistic psychologism to artistic psychoanalysis]. Kyiv: UOVC Orion, 544 p. [in Ukrainian].

9. Kuznetsov, Yu. (2016). Zygmond Froyd: narodzhennya novoyi filosofiyi [Sigmund Freud: the birth of a new philosophy]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 4, 6-16 [in Ukrainian].

10. Kuznetsov, Yu. (2018). Myhaylo Kotsubynskyy i klasychnyi psyhoanaliz [Mykhaylo Kotsubynskyy and classical psychoanalysis]. Kyiv: Lybid. 160 p.

11. Kuznetsov, Yu. (2014). Psyhoanaliz yak metod doslidzhenia literatury (pryklyadni aspekt) [Psychoanalysis as a method researches of literature (the applied aspect)] . *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 4, 104-113 [in Ukrainian].

12. Kuznetsov, Yu. (2017). Fenomen hudozhniyoi detali: metodolohichni vymiry piznannia [The phenomenon of artistic detail: the methodological dimensions of cognition]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 3, 7-29 [in Ukrainian].

13. Lersch, Ph. (2008). Prolohemeny do psykhologhiyi yak lyudynoznavchoyi nauky [Prolegomena to psychology as a humanistic science]. Kyiv: Pulsary. 120 p. [in Ukrainian].

14. Lersch, Ph. (2014). Struktura osoby [The structure of the person] . Kyiv: Pulsary. 560 p. [in Ukrainian].

15. Medynska, Yu. (2021). Psyhoanalytichni eseyi [Psychoanalytic essays]. Lviv: Bona. 284 p. [in Ukrainian].

16. Medynska, Yu. (2006). Feminni arhetypy ukraiyinskoho etnosu [Feminine archetypes of the Ukrainian ethnus]. Ternopil, TNEU. 202 p. [in Ukrainian].

17. Furman, A.V. & Furman, O.I. & Shandruk, S. K. & Co (Eds.). (2019). Vitakulturna metodolohiia: antolohiia. Do 25-richchia naukovi shkoly profesora A.V. Furmana [Viticaltural methodology: an anthology. To the 25th anniversary of professor A.V. Furman's Scientific School]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

18. Tratch, R. (2019). Ludynoznavcha psykhologhiia [Humanistic psychology]. Kyiv: Pulsary. 188 p. [in Ukrainian].

19. Tratch, R. (2015). Pro psyholohiyu Filipa Lersha [About the psychology of Philipp Lersch]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 3, 80-85 [in Ukrainian].

20. Tratch, R. (2021). Psyhoanaliz Zygmunda Froyda yak osnova lyudynoznavstva [Psychoanalysis Sigmund Freud as the basis of anthropology]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 1, 150-159 [in Ukrainian].

21. Filts, O., Medynska, Yu., Yakushyk S. (2024). Kompleksnyi pidkhid do podolannya naslaidkiv vazhkoyi psykhologichnoyi travmatyzatsiyi doroslykh [Comprehensive approach to coping with the consequences of severe mental trauma in adults]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 1, 177-187 [in Ukrainian].

22. Freud, A. (2008). Tekhnika dytiachoho psyhoanalizu [Technique of child psychoanalysis]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 3, 93-105 [in Ukrainian].

23. Freud, S. (2008). Try narysy z teorii seksual'nosti [Three essays from theories of sexuality]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 4, 45-91 [in Ukrainian].

24. Furman, A.V. (2022). Arhitektonika teorii diyal'nosti: reflexyvno-vchunkovyi scenariy metametodolohuvannya [Architectonics of activity theory: reflexive-deed scenario of metamethodologization]. *Psykhologhiya i suspilstvo – Psychology and society*, 1, 7-94 [in Ukrainian].

25. Furman, A.V. (2023). Katehoriyna matrytsia vitakulturnoyi metodolohiyi: vid myslevchynennia do kanonu [Categorical matrix of viticaltural methodology: from thought-

activity to canon]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 2, 6-50 [in Ukrainian].

26. Furman, A.V. (2022). Metodolohichna optyka yak instrymnt myslevchynenyi [Methodological optics as a thought-activitu tool]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 2, 6-48 [in Ukrainian].

27. Furman, A.V. (2011). Psykhokul'tura ukrains'koyi mental'nosti [Psychoculture of the Ukrainian mentality]. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].

28. Furman, A.V., Furman, A.A. (2014). Hudozhnya detal' u tvorchiy ekzystentsiyi Tarasa Shevchenka [The artistic detail in creative existence Taras Shevchenko]. Taras Shevchenko i suchasna natsionalna osvita [Taras Shevchenko and modern national education]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society: special edition*, 124-126 [in Ukrainian].

29. Furman, A.V., Furman, O.Ye. (2014). Obraz doli v poetychnomu sviti Tarasa Shevchenka [Traine of fate in the poetic word Taras Shevchenko]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 1, 16-25 [in Ukrainian].

30. Yatsenko, T., Halushko, L., Yevtushenko, j., Manzhara, S. (2020). Pralohichnist' myslennia psykhologa v konteksti hlybynno-korekciynoho piznannia [Pralohicity of the psychologist's thinking in the conrtxt of deep-correctional cognition]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 4, 54-69 [in Ukrainian].

31. Yatsenko, T., Mytnyk, O., Halushko, L., Tkachenko, K., Bulchenko, D (2022). Osoblyvosti piznannia pralohichnoho myslennia u protsesi psykhoanalizu vizual'nykh prezentantiv psykhiky sub'yekta [Peculiarities of cognition the prelogical thinking in the process of psychoanalysis of visual presenters of the subject's psyche]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 2, 113-134 [in Ukrainian].

32. Yatsenko, T.S. (2004). Teoriia i praktyka hrupovoyi psykhokorektsiyi: Aktyvne sotsial'no-psykhologichne navchennia [Theory and practice group psychocorrection: Active social and psychological training]. Kyiv. 679 p. [in Ukrainian].

33. Yatsenko, T.S. (2017). Fenomen implitsynnoho poriadku v hlybynnomu piznanni psyhiky [The phenomenon of the implicit order in the deep cognition of the psyche]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 4, 109-126 [in Ukrainian].

34. Dolan, L. (2017). Teoriia vnutrishnyoho holosu Hryhoriiia Skovorody ta yiyi zastosuvannia v hipnoterapevtychnomu vidpochynku: klinichniy pidhid [Hryhorii Skovoroda's theory on the inner voice and its application in hypnotherapeutic rest: an exploratory case study approach]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society*, 3, 59-85 [in English].

АНОТАЦІЯ

ФУРМАН *Анатолій Васильович*.

Оази психоаналітичного дискурсу в Україні та особистість Зигмунда Фрейда.

Історико-психологічне дослідження реалізує авторську ідею *взаємозалежностей між*: а) ситуаційно змінною екзистенцією переживань, роздумів, інсайтів та персональних уподобань *Зигмунда Фрейда* і психозмістовим наповненням учинків пізнання в органічному переплетенні його життєвого і творчого шляхів як непересічної *особистості*; б) його багатим ментально-свідомісним досвідом компетентно здійснюваного пошуку в царині психіатрії, психології, соціології, культурології і численни-

ми, глибоко персоніфікованими й навіть самісно інтимними, в і д к р и т т я м и у створенні свого дітища – **психоаналізу**, причому спочатку як *методу лікування* неврозів та інших психічних розладів, потім як *оригінальної теорії* структури особи та її характеру, далі як критичного *методологічного підходу* до стану і здобутків європейської цивілізації й, нарешті, як окремишньої *філософії* і *своєрідного світогляду*, а також між: в) *самобутньою суб'єктивністю* будь-якого серйозного дослідника, котрий прагне виявити достеменно онтологічну картину психічної реальності людини, і науково-предметним змістом вивчення ним цього надскладного (людиновимірного) об'єкта пізнання/конструювання, що становить інтегральну системотвірну умову добування найбільш достовірного раціогуманітарного знання і що виразно унаочнюють на сьогодні *п'ять* аргументовано висвітлених *оаз психоаналітичного дискурсу в Україні*. Переконаливо доведено, що *особистість інтелектуала*, тобто теоретика, методолога, емпірика і практика в одній особі, та його мислєдіяльність входять до метасистеми буттєвості цього надскладного об'єкта як окремих – саморозвитковий, мультисистемний – блок-чинник, що творить із себе і через себе модульно самоплинні процеси, котрими переповнений і сам об'єкт, і натхненна творча особистість. *Об'єктно-предметне поле* чинного пошуку охоплює, з одного боку, особисто центрований психоаналітичний дискурс у його класичному варіанті та в новітніх (переважно постнекласичних) українських реаліях (головним чином стану і перспектив розвитку), з іншого – *особистісний чинник-рушій* у його аналітичній розгортці подій, ситуацій, деталей і подробиць у сув'язі взаємспричинювальних переплетень мислєвчинкових актів-подій ковітального творчого шляху як фундатора психоаналізу, так і його наступників. При цьому *методологічна оптика дослідження* сконструйована на засадах принципів і канонів постнекласичного типу наукової раціональності та містить *п'яти*модульний набір лінз-засобів рефлексивного методологування на рівнях універсального (вітакультурна методологія), загального (сфера професійного методологування), особливого (предмет і принципи історико-психологічного вивчення), одиничного (методологічна процедура деталювання), конкретного (квінтетна і кватерна мислєсхеми). При цьому аргументована наявність *п'яти оаз-локацій психоаналітичного теоретизування* в лоні етнонаціонального повсякдення українства, засновниками яких за критеріями історичності були і/або є Євген Глива, Роман Трач, Тамара Яценко, Юрій Кузнецов, Юлія Мединська. Насамкінець із психоаналітичних позицій сутнісно окреслений особистісно-характерологічний портрет Зигмунда Фрейда як фундатора одного з найважливіших напрямів розвитку психології упродовж щонайменше останніх 120 років і вкотре засвідчено, що здобуте ним засадниче психологічне знання є *вкрай особистісним, суб'єктивно історичним, проте водночас онтологічно вкоріненим, раціогуманістичним, людиновимірним і в багатьох епістемологічних вимірах незмінно достовірним*.

Ключові слова: *психічна реальність, психоаналіз, свідоме, несвідоме, особистість, психодуховний світ, раціогуманістичне знання, методологічна оптика, психоаналітичний дискурс, інтелектуальна оаза, клінічна психотерапія, гіпнотерапія, глибинно-психологічне*

пізнання, пралогічне мислення, душевне життя, людинознавство, художній психоаналіз, теорія художньої деталі, психотерапевтичний простір, епістемологічний прорив, психоаналітичний твір, психотерапевтична рамка, протоментальність, контрперенесення, нарцистична особистість, творчий шлях, Зигмунд Фройд, Євген Глива, Філіп Лерш, Роман Трач, Тамара Яценко, Юрій Кузнецов, Юлія Мединська.

ANNOTATION

Anatoliy V. FURMAN.

Oases of psychoanalytic discourse in Ukraine and personality of Sigmund Freud.

Historic-psychological research realizes the author's idea of *interdependencies between*: a) the situationally variable existence of *Sigmund Freud's* experiences, thoughts, insights, and personal preferences and the psycho-content filling of acts of cognition in the organic interweaving of his life and creative paths as a non-intersecting personality; b) his rich mental-conscious experience of competently conducted research in the field of psychiatry, psychology, sociology, cultural studies and numerous, deeply personified and even very intimate, manifestations in the creation of his brainchild – **psychoanalysis**, and initially as *a method of treating* neuroses and other mental disorders, then as *an original theory* of the structure of the person and their character, then as a critical *methodological approach* to the state and achievements of European civilization, and finally as a separate *philosophy* and a peculiar *worldview*, as well as between: c) an original *subjectivity* of any serious researcher who seeks to reveal a verifiable ontological picture of the mental reality of a person, and the scientific-subject content of his study of this super-complex (human-dimensional) object of cognition/construction, which constitutes an integral system-forming condition for obtaining the most reliable rational-humanitarian knowledge and which clearly visualize for today the five reasonably highlighted *oases of psychoanalytic discourse in Ukraine*. It has been convincingly proven that *the personality of an intellectual*, that is, a theorist, methodologist, empiricist and practitioner in one person, and his thinking activity are part of the metasystem of the essentiality of this extremely complex object, as a separate – self-developing, multisystem – block-factor that creates from itself and through itself modular, self-flowing processes, with which both the object itself and the inspired creative personality are overflowing. *The object-subject field* of the current research covers, on the one hand, the personally centered psychoanalytic discourse in its classical version and

in the latest (mainly post-non-classical) Ukrainian realities (mainly the state and prospects of development), on the other – the personal driving factor in its analytical unfolding of events, situations, details in the connection of inter-causative interweaving of thought-action acts-events of the covital creative path of both the founder of psychoanalysis and his successors. At the same time, *the methodological optics of the research* is constructed on the basis of the principles and canons of the post-non-classical type of scientific rationality and contains a five-module set of lenses-means of reflective methodologization at the levels of universal (vitacultural methodology), general (the sphere of professional methodologization), special (subject and principles of historical-psychological study), single (methodological procedure of detailing), specific (quintet and quaternary thought-schemes). In addition, it has been argued the presence of five oasis-locations of psychoanalytic theorizing in the bosom of ethno-national everyday of Ukrainianness, whose founders according to the criteria of historicity were and/or are Yevhen Hlyva, Roman Trach, Tamara Yatsenko, Yuriy Kuznetsov, Yuliia Medynska. Finally, from the psychoanalytical standpoint, the personal and characteristic portrait of Sigmund Freud as the founder of one of the most important directions of the development of psychology during at least the last 120 years is essentially outlined, and it is once again proven that the basic psychological knowledge he acquired is extremely personal, subjectively historical, but at the same time ontologically rooted, rational-humanistic, human-dimensional and in many epistemological dimensions invariably reliable.

Key words: *psychic reality, psychoanalysis, conscious, unconscious, personality, psychospiritual world, rational-humanistic knowledge, methodological optics, psychoanalytic discourse, intellectual oasis, clinical psychotherapy, hypnotherapy, deep psychological cognition, prological thinking, spiritual life, humanities, artistic psychoanalysis, theory of artistic detail, psychotherapeutic space, epistemological breakthrough, psychoanalytic work, psychotherapeutic framework, proto-mentality, countertransference, narcissistic personality, creative path, Sigmund Freud, Yevhen Hlyva, Philipp Lersch, Roman Trach, Tamara Yatsenko, Yuriy Kuznetsov, Yuliia Medynska.*

Рецензенти:

д. психол. н., проф. Сергій БОЛТІВЕЦЬ,
д. психол. н., проф. Віктор МОСКАЛЕЦЬ.

Надійшла до редакції 28.02.2024.

Підписана до друку 18.03.2024.

Бібліографічний опис для цитування:

Фурман А.В. Оази психоаналітичного дискурсу в Україні та особистість Зигмунда Фрейда. Психологія і суспільство. 2024. №1. С. 110-130. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2024.01.110>